

Після проходження всіх тем дистанційного курсу «Розвиток іншомовної комінкативної компетентності викладачів ВВНЗ» слухачі проходять підсумковий тест у системі дистанційного навчання MOODLE для перевірки розвиненості їх іншомовної комунікативної компетентності. Завдяки застосуванню дистанційного курсу забезпечується спрямованість слухачів на більшу ініціативність в організації інтерактивної професійної іншомовної комунікації, налагодження навчальної кооперації та продуктивного іншомовного спілкування. Зокрема, проходження дистанційного курсу сприяє поглибленню інтерактивного комунікативного досвіду та вивченню лінгвокультурологічних особливостей, відпрацюванню навичок аналізувати та дискутувати іноземною мовою на професійно орієнтовані теми, розвитку навичок продуктивного збагачення активного та пасивного словникового запасу, відпрацюванню граматичних конструкцій та відшліфовуванню власного комунікативного стиль.

Література

1. Рибчук О. О. Розвиток фахової компетентності викладачів спеціальних дисциплін ВВНЗ у системі післядипломної освіти : дис. ...докт. філ.: 011 Освітні, педагогічні науки. Хмельницький, 2020. 314 с.

*Аскерова І.А.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРАКТИКИ УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Емоції та почуття відіграють винятково вагому роль у житті особи. За словами авторитетного американського психолога К. Ізарда, «сенс нашого існування має афективну, емоційну природу... Не маючи емоцій, тобто не вміючи відчувати радості і печалі, гніву і провини, ми не були б у повній мірі людьми». [1, с. 16, 22]. Кожна доросла людина знає, що таке емоції та почуття, оскільки неодноразово відчувала їх з раннього дитинства. Однак, коли просять описати, пояснити певний емоційний стан, особа, як правило, стикається зі значними труднощами – душевні переживання важко підлягають формальному описові. Подібної думки дотримується А. Вежбіцка: «Почуття – це щось, що відчувається, а не щось, що переживається в словах. У словах можна записати думки, натомість у словах не можна записати почуттів. Думка є чимось, що має структуру, а тому може відтворюватись у мові. Почуття, за своєю суттю, позбавлені структури, а тому не є виражальними» [3, с. 30]. Представлені спостереження підтверджують статистичні дані, згідно з якими людина виявляє свої почуття

й емоції у 55 % за допомогою міміки, у 38 % – голосом і лише у 7 % словами [2, с. 199].

Проте, незважаючи на «невимовність» емоцій і почуттів, польська мова засвідчує цілу низку мовних засобів для передачі психічних станів, оскільки природною потребою людини як соціальної істоти є її прагнення поділитися з іншою особою своїми душевними переживаннями. Так, зокрема, вираженню емоцій та почуттів у польській мові слугують: абстрактні іменники (*strach, smutek, gniew, radość*); дієслова, причому одні з них безпосередньо називають емоційні стани людини (*martwić się, cieszyć się*), а інші позначають вплив на почуття іншої людини (*zmartwić kogoś, cieszyć kogoś*); прикметники і дієприкметники: (*radosny, smutny, zmartwiony*); прислівники: (*rozpaczliwie (plakać), gniewliwie (mówić)*); аналізми – формально неподільні двочленні конструкції, які складаються з дієслів типу *czuć / odczuwać / okazywać* та назви емоції в непрямому відмінку: *odczuwać niepokój*; фразеологічні звороти: *być wniebowziętym, oczy stają w ślup, krew krzepnie w żyłach*.

В останні десятиліття емоційна сфера людської особистості викликає неабияке зацікавлення серед представників різних галузей знань. У межах лінгвістики сформувався й активно розвивається окремий напрям досліджень – емотіологія, яка вивчає закономірності репрезентації емоцій у мові і мовленні. Важливим це коло питань є і для лінгводидактики.

Метою пропонованої розвідки є простеження особливостей вивчення емотивної лексики й фразеології на заняттях з практичного курсу польської мови. Учені розмежовують поняття *емоційна лексика* (слугує вираженню відповідних душевних станів) та *лексика емоцій* (номінує емоційні переживання). На позначення сукупності цих двох класів часто в науковій літературі використовується термін *емотивна лексика*.

Досвід роботи зі студентами філологічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, які вивчають польську мову як другу іноземну, доводить, що навіть на середньому і просунутому рівнях студенти не завжди володіють необхідним лексичним запасом для вираження й опису своїх душевних переживань. Це пояснюється, з одного боку, об'єктивною складністю самого матеріалу (про що йшлося вище), а, з іншого боку, практично повною відсутністю у сучасних підручниках і посібниках з польської мови як іноземної тем, присвячених вивченню лексичних і фразеологічних засобів, що відображають внутрішнє життя особи. З огляду на те, що сучасна людина є не лише *Homo sapiens*, а й *Homo sentiens* (В.І. Шаховський), вважаємо за необхідне приділити на заняттях з практичного курсу польської мови відповідній тематиці належну увагу.

У процесі роботи над обраним шаром лексики варто поєднувати різні види роботи, як-от: конструювання відповідних семантичних полів на позначення тих чи інших назв емоцій, визначення їхнього ядра і периферійних зон, підбір дефініцій до запропонованих слів, витлумачення їх значення та семантичних відтінків, підбір синонімів та антонімів,

розташування у межах синонімічних рядів слів за інтенсивністю, силою та глибиною позначуваної емоції, встановлення дериваційних моделей та утворення похідних від твірних основ, робота зі спеціально дібраними викладачем фрагментами художніх текстів, опис ілюстрацій, які презентують різні емоційні явища, написання есе, у яких потрібно максимально використати опановану лексику і фразеологію, тощо.

Особливий інтерес студентів викликають завдання, покликані відтворити діапазон асоціативно-образних контекстів, на основі яких можна реконструювати властиву польській мовній свідомості концептуалізацію емоційних станів. Так, наприклад, емоція радості у мовній картині світу поляків уявляється як: субстанція (вода, вино), яка наповнює душу / тіло людини (*ktoś jest wypełniony coś napawa kogoś radością, radość upaja / zalewa kogoś, ktoś jest pijany z radości, ktoś wpada w radość, fala radości; tryskać wesolością*); вогонь (*ktoś rozpala radość w kimś, radość tli się w sercu, radość płonie w kimś*) тощо; сила, що підносить людину вгору, окрилює її; птах (*radość podnosi kogoś na duchu, uskrzydla kogoś, komuś rosną skrzydła u ramion z radości*), світло, сонце (*błysk radości, radość opromienia czyjaś twarz, promień / promyk radości, ktoś promieniuje radością*).

Студентам магістратури, які вивчають польську мову на просунутому рівні, варто запропонувати роботу з етимологічними та історичними словниками польської мови з метою встановлення моделей семантичної мотивації відповідних лексем та особливостей їх формально-дериваційного розвитку з метою глибшого і всебічнішого відтворення відповідного фрагмента польської мовної картини світу. Етимологічний аналіз назв емоційних станів виявляє, що ці лексеми виникли на основі асоціацій за суміжністю чи подібністю між гетерогенними сутностями за універсальною схемою "конкретне, фізичне" → "абстрактне, психічне". Ця видозміна семантики відбувалася шляхом порівняння, зіставлення невідомого, пов'язаного зі світом внутрішнього життя, з уже відомим, пізнаним за допомогою практичного досвіду. Залежно від конотації самих душевних переживань, в основу їх внутрішньої форми були покладені явища, ситуації, процеси, ознаки тощо, які мали відповідну оцінку у свідомості людини.

Так, внутрішню форму частини назв радості становить позитивно маркована семантика життєвої сили, турботи, опіки, вдоволення потреб, бажань тощо (*wesoły* < *veselъ < іє. **vesu-* "добре", іє. **ves-* "жити, перебувати"; *radość* < псл. *radostь < *raditi "турбуватися, піклуватися", *zadowolenie* < *zadowolić* "догодити комусь" < *dovoliti "тс. " < *voliti "бажати, прагнути". Семантичною рисою "приємний вплив дотику" мотивована назва розкоші в польській мові (*rozkosz* < псл. *orzkošь < псл. *kosnŏti "торкнутися, провести рукою, погладити"). Позитивно конотований сенс тиші породжує переносне значення радості (*cieszyć się, uciecha* < псл. *těšiti sę "тішитись", *utěxa "забава" < *těxa "тиша, спокій", *tixъ "тихий") тощо.

Таким чином, вважаємо, що включення до навчальних програм тем, пов'язаних із більш поглибленим вивченням лексики і фразеології на позначення емоцій та почуттів людини, збагатить словниковий запас студентів, розширить їхнє уявлення про багатство і різноманіття лексики польської мови, про специфіку польської мовної картини світу, а отже, значною мірою сприятиме піднесенню лінгвістичної та комунікативної компетенції.

Література

1. Изард К. Психология эмоций. СПб.: Питер, 2003. 464 с.
2. Szumska D. O emocjach bez emocji // *Język a Kultura* / Pod red. I. Nowakowskiej-Kempnej. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000. T. 14. S. 199-207.
3. Wierzbicka A. Kocha, lubi, szanuje. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1971. 279 s.

Bernatska O.V.
National Pedagogical Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine)

DEVELOPING OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCIES OF STUDENTS IN DISTANCE LEARNING

Foreign language training of students of non-language specialties in the conditions of a pandemic, when quarantine was announced to prevent the development of the epidemiological situation, took new forms and posed new challenges to foreign language teachers. A vast number of students are involved in distance learning, and this trend is going to spread. Today it is becoming essential to determine the effective means, forms and methods of distance learning in order to form and develop foreign language competencies of students.

The purpose of the article is to identify current issues of distance learning of a foreign language, search for ways to improve the effectiveness of distance learning of foreign languages students, analysis of forms of distance learning that help overcome the difficulties of online learning.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 25.04.13 № 466 "distance learning" – an individual process of acquiring knowledge, skills, abilities and ways of human cognitive activity, which occurs mainly through indirect interaction of distant participants in the learning environment in a specialized environment based on modern psychological-pedagogical and information-communication technologies. [6]

Distance learning is defined as a form of organization of the educational process, as a result of which graduates have the opportunity to receive documents of the state standard on the appropriate educational level [5, p.171].The issue of